

nationale ombudsman

Rapport

Koninklijke Marechaussee en klachtencommissie bieden onvoldoende duidelijkheid tijdens klachtbehandeling

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klachten over de klachtbehandeling door de klachtencommissie en de Commandant van de Koninklijke Marechaussee (KMar) gegrond en de klachten over de verhoren door de KMar niet gegrond.

Samenvatting

Tegen verzoekers zoon was aangifte gedaan. Deze aangifte werd door de Koninklijke Marechaussee (KMar) onderzocht. Verzoeker diende bij de KMar klachten in over het opsporingsonderzoek dat naar aanleiding van die aangifte was verricht. Hierbij klaagde verzoeker onder andere over de gang van zaken tijdens de verhoren. Bij de ombudsman klaagt verzoeker over de klachtbehandeling door de KMar en over de gang van zaken tijdens de verhoren.

In dit rapport heeft de ombudsman kritiek op de klachtbehandeling door de Commandant van de KMar en de klachtencommissie (die tijdens de interne klachtbehandeling advies uitbracht). Naar het oordeel van de ombudsman hebben de Commandant en de klachtencommissie bij de afronding van de klachtbehandeling onvoldoende gemotiveerde duidelijkheid gegeven. Dit heeft voor verwarring en onduidelijkheid gezorgd tijdens de interne klachtbehandeling.

Ten eerste hebben de klachtencommissie en de Commandant onvoldoende gereageerd op verzoekers klacht over de verhoren en hebben zij niet duidelijk aangegeven op welke wijze die klacht werd afgedaan.

Als een burger klaagt over een gedraging die deel uitmaakt van een lopend opsporingsonderzoek dan heeft de overheid twee opties:

- 1) de klacht inhoudelijk behandelen en hierover een oordeel geven;
- 2) de klacht niet in behandeling nemen vanwege een lopend opsporingsonderzoek (op grond van artikel 9:8, eerste lid, onder f Algemene wet bestuursrecht).

In verzoekers geval is geen duidelijke keuze gemaakt tussen deze twee opties.

Ten tweede blijkt uit de beslissing van de Commandant en het advies van de klachtencommissie onvoldoende waar het oordeel, dat niet is gebleken van incorrect handelen, op zag. Verder valt het de ombudsman op dat de klachtencommissie en de Commandant klachten die allebei gaan over het opsporingsonderzoek verschillend benaderen. Volgens de klachtencommissie en de Commandant kwam verzoekers klacht over de verhoren niet voor behandeling in aanmerking, terwijl zij beiden wel een oordeel gaven over de wijze waarop het opsporingsonderzoek was uitgevoerd.

De ombudsman komt tot de conclusie dat de klachtencommissie en de Commandant de normen voor professionele klachtbehandeling onvoldoende hebben nageleefd.

De ombudsman heeft ook onderzoek gedaan naar verzoekers klachten over de verhoren. Deze klachten acht de ombudsman niet gegrond.

Aanleiding

Tegen de zoon van verzoeker was aangifte gedaan van huiselijk geweld. Deze aangifte werd door de Koninklijke Marechaussee (KMar) onderzocht, omdat de zoon werkzaam is bij de Koninklijke Marine. Verzoeker diende (namens zijn zoon) bij de KMar klachten in over het opsporingsonderzoek dat naar aanleiding van die aangifte was verricht. Verzoeker vond onder andere dat de betrokken medewerker van de KMar D. het opsporingsonderzoek niet integer en objectief had uitgevoerd. Tijdens de interne klachtbehandeling hield de klachtencommissie¹ van de KMar een hoorzitting. Vervolgens bracht zij een advies uit. Op basis van dit advies verklaarde de Commandant van de KMar een deel van verzoekers klachten gegrond. Kort gezegd, was het oordeel dat de betrokken medewerker van de KMar D. de schijn van vooringenomenheid tijdens het opsporingsonderzoek niet had vermeden. Verder werd tijdens deze

¹ De Onafhankelijke Klachtencommissie Politietaken Koninklijke Marechaussee/Krijgsmacht.

klachtbehandeling geoordeeld dat niet was gebleken dat D. incorrect had gehandeld. Verzoeker was het met dit oordeel niet eens en benaderde de ombudsman. Hierbij legde verzoeker ook klachten over de klachtbehandeling door de KMar aan de ombudsman voor.

Klacht

De ombudsman is een onderzoek gestart naar de klachten van verzoeker. Hierbij heeft de ombudsman de klachten als volgt geformuleerd:

Verzoeker klaagt over:

- 1) de praktische gang van zaken tijdens de hoorzitting van de onafhankelijke klachtencommissie. Verzoeker stelt dat hij tijdens de hoorzitting zijn pleitnota niet mocht voordragen en dat hij geen stukken mocht overleggen;
- 2) het oordeel van de Commandant dat niet is gebleken van incorrect handelen door de betrokken ambtenaar;
- 3) het niet geven van een advies/oordeel door de klachtencommissie/Commandant over de klacht dat de verhoren van getuigen/de verdachte als misleidend en intimiderend zijn ervaren;
- 4) de gang van zaken tijdens de verhoren van getuigen/de verdachte. Hierbij wijst verzoeker er onder meer op dat:
 - verklaringen van getuigen/de verdachte in processen-verbaal (aanvankelijk) niet goed zijn weergegeven en/of niet alles in die processen-verbaal is opgenomen;
 - de betrokken ambtenaar bij één van de getuigen heeft gevraagd of hij zeker wist dat hij zijn verklaring zo op papier wilde hebben, waarbij de betrokken ambtenaar aangaf dat deze getuige zijn baan kon verliezen;
 - de betrokken ambtenaar tegen een getuige heeft gezegd dat de "verdachte" niet zielig moet doen.

Tijdens het onderzoek heeft de ombudsman zowel de klachtencommissie als de minister van Defensie - als verantwoordelijk bestuursorgaan - om een reactie gevraagd.

Bevindingen

Klachten 1 en 3 (gang van zaken tijdens de hoorzitting en het niet beoordelen van de klacht over verhoren)

Oorspronkelijke klacht

Naar aanleiding van de aangifte huiselijk geweld is een opsporingsonderzoek gestart. Tijdens dit opsporingsonderzoek heeft betrokken medewerker D. verschillende verhoren afgenomen. In zijn oorspronkelijke klachtbrief aan de KMar schrijft verzoeker over de gang van zaken tijdens die verhoren door de betrokken medewerker D. Hierbij wijst verzoeker er onder meer op dat:

- verklaringen van getuigen/de verdachte in processen-verbaal (aanvankelijk) niet goed zijn weergegeven en/of niet alles in die processen-verbaal is opgenomen;
- D. bij één van de getuigen heeft gevraagd of hij zeker wist dat hij zijn verklaring zo op papier wilde hebben, waarbij D. aangaf dat deze getuige zijn baan kon verliezen;
- D. tegen een getuige heeft gezegd dat de "verdachte" niet zielig moet doen.

In het kader van de interne klachtbehandeling heeft de klachtencommissie een hoorzitting gehouden.² Verzoeker wilde toen ook de gang van zaken tijdens de verhoren aan de orde stellen. Ter onderbouwing van die klacht wilde verzoeker sfeerverklaringen van zijn zoon (de verdachte) en de getuigen aan de klachtencommissie verstrekken. In die sfeerverklaringen beschreven de zoon en de getuigen hoe zij de verhoren hadden ervaren. De klachtencommissie gaf verzoeker geen toestemming de sfeerverklaringen te overleggen en stelde verzoeker niet in de gelegenheid de door hem opgestelde pleitnota voor te dragen.

Beoordeling klachten

Uit de stukken van de interne klachtbehandeling komt naar voren dat de volgende klachten zijn beoordeeld:

1. het niet integer, niet objectief en met een vooringenomen visie verrichten van een strafrechtelijk onderzoek;
2. het vertonen van grensoverschrijdend gedrag door de betrokken medewerker van de KMar;
3. het acteren met een tunnelvisie, waarbij voorbijgegaan wordt aan de belangen van diverse bij het betreffende onderzoek betrokken personen;
4. het aanreiken van een onjuist, onvolledig en vooringenomen dossier aan het Openbaar Ministerie;
5. de juridische kennis en correctheid van de betrokken medewerker van de KMar.

In de beslissing van de Commandant op verzoekers klachten staat geen expliciete reactie op de klacht over de verhoren tijdens het opsporingsonderzoek. In het advies van de klachtencommissie is - samengevat - vermeld dat verzoeker tijdens de hoorzitting drie sfeerverklaringen aan de klachtencommissie wilde verstrekken en de klachtencommissie dit heeft geweigerd, omdat zij de stukken niet relevant acht voor de beoordeling van de klacht. Verder is in het advies vermeld dat de klachtencommissie tijdens de hoorzitting kenbaar heeft gemaakt dat klacht 4 (het aanreiken van een onjuist, onvolledig en vooringenomen dossier aan het Openbaar Ministerie) buiten de beoordelingsbevoegdheid van de klachtencommissie valt. Deze beoordeling komt toe aan de officier van justitie, aldus de klachtencommissie.

Standpunt verzoeker

Verzoeker vindt dat de klachtencommissie hem onvoldoende spreekruimte heeft gegeven tijdens de hoorzitting. Ook vindt verzoeker dat de klachtencommissie de sfeerverklaringen bij haar klachtbehandeling had moeten betrekken. Volgens verzoeker was vanaf het begin duidelijk dat zijn klacht ging over de wijze waarop het opsporingsonderzoek verricht werd. Verzoeker stelt dat hij ook direct al de noodzakelijke informatie (en namen van getuigen) heeft aangereikt. Het is voor verzoeker onverteerbaar dat met name deze klacht op geen enkele wijze is onderzocht of is betrokken bij de klachtbehandeling.

Standpunt klachtencommissie³

In reactie op vragen van de ombudsman stelt de klachtencommissie dat zij ervoor koos om verzoeker de uitgebreide pleitnota niet te laten voorlezen, omdat zij voldoende gelegenheid wilde hebben voor het stellen van vragen. Ook wilde de klachtencommissie de gelijkheid in positie van klager en beklaagde bewaken. De betrokken medewerker D. nam deel via een videoverbinding en had geen kopie van de pleitnota om mee te lezen. Verzoeker kreeg de gelegenheid de voor hem van belang zijnde elementen naar voren te brengen. De klachtencommissie heeft de drie sfeerverklaringen niet geaccepteerd, omdat zij zich voldoende voorgelicht achtte en het (te) laat was om deze stukken in te brengen. De klachtencommissie stelt dat de klacht over de verhoren pas tijdens de hoorzitting is toegevoegd. Zij kende die klacht niet uit het klachtdossier.

Verder achtte de klachtencommissie de sfeerverklaringen niet relevant, omdat het niet aan haar is om te oordelen over de klacht over de verhoren. Dit oordeel is voorbehouden aan de officier van justitie als verantwoordelijke voor het opsporingsonderzoek en, indien vervolging plaatsvindt, uiteindelijk aan de rechter.

² Zie voor een samenvatting van het verslag van de hoorzitting de bijlage "uitgebreide bevindingen".

³ De klachtencommissie heeft in reactie op vragen van de ombudsman tevens een algemene toelichting over de gang van zaken tijdens een hoorzitting gegeven, zie hiervoor de bijlage "uitgebreide bevindingen".

Voorts waren de verklaringen niet relevant, omdat de klachtencommissie in haar advies al concludeerde dat in ieder geval de schijn van vooringenomenheid door beklaagde niet was vermeden.

De klachtencommissie heeft aan de ombudsman laten weten dat zij de klachten van verzoeker niet gegrond acht. De klachtencommissie ziet wel aanleiding om de uitnodigingsbrieven die aan klagers en beklaagde(n) worden verstuurd aan te passen. In de uitnodigingsbrieven zal in het vervolg duidelijk worden opgenomen wat klager en beklaagde(n) tijdens de bijeenkomst kunnen verwachten en tot wanneer en hoe eventuele nadere stukken aan het klachtdossier kunnen worden toegevoegd. Ook wordt in deze brieven vermeld dat er vijf minuten zijn gereserveerd voor het geven van een toelichting.⁴

Standpunt minister

Naar aanleiding van het onderzoek van de ombudsman en door hem gestelde vragen, liet de minister van Defensie het volgende weten. De getuigenverhoren maakten ten tijde van de klachtenprocedure onderdeel uit van een strafrechtelijk onderzoek dat verzonden was naar het Openbaar Ministerie. In dat geval oordeelt niet de Commandant over de volledigheid en objectiviteit van de verhoren maar de officier van justitie (en in het kader van vervolging de rechter). Om deze reden is tijdens de interne klachtbehandeling door de Commandant, in lijn met artikel 9:8, eerste lid, onder f van de Algemene wet bestuursrecht, geen oordeel gegeven over de klacht over de verhoren.

Beoordeling

De ombudsman heeft in de Ombudsvisie op Professionele Klachtbehandeling onder meer vijf vuistregels geformuleerd voor professionele klachtbehandeling. Deze vuistregels beschrijven belangrijke aspecten bij de behandeling van een klacht. Eén van die vuistregels is: Afronding: geef gemotiveerde duidelijkheid. Dit betekent onder andere dat bij de afronding van de klachtbehandeling duidelijk moet zijn wat de reactie op de klacht is en welke motivering hieraan ten grondslag ligt.

De ombudsman is van oordeel dat zowel de klachtencommissie als de Commandant in verzoekers geval bij de afronding van de klachtbehandeling onvoldoende gemotiveerde duidelijkheid heeft gegeven. De klachtencommissie en de Commandant hebben onvoldoende gereageerd op verzoekers klacht over de verhoren en zij hebben niet duidelijk aangegeven op welke wijze die klacht werd afgedaan. Hiermee hebben zij de normen voor professionele klachtbehandeling onvoldoende in acht genomen. Hieronder zal de ombudsman dit toelichten.

Klachtencommissie

Ten aanzien van de klachtbehandeling door de klachtencommissie overweegt de ombudsman als volgt. Verzoeker klaagde tijdens de interne klachtbehandeling over de wijze waarop de verhoren waren verlopen. Het valt de ombudsman op dat de klachtencommissie ten aanzien van die klacht op twee gedachten leek te hinken; namelijk een inhoudelijke behandeling van deze klacht en geen inhoudelijke behandeling van deze klacht. Aan de ene kant stelde de klachtencommissie dat verzoeker het klachtelement over de verhoren aan zijn klacht toevoegde en dat deze klacht werd behandeld tijdens de hoorzitting. De betrokken medewerker D. heeft tijdens de hoorzitting ook toegelicht hoe hij te werk gaat bij het afnemen van verhoren. Deze gang van zaken duidt op een inhoudelijke bespreking van deze klacht tijdens de hoorzitting. De ombudsman kan zich voorstellen dat dit bij verzoeker de indruk heeft gewekt dat de klachtencommissie een inhoudelijk oordeel zou geven over deze klacht. Aan de andere kant stelde de klachtencommissie dat zij niet over de verhoren beschikte en zij niet over de strafrechtelijke kant van de zaak gaat. Dit valt niet te rijmen met de inhoudelijke bespreking van de klacht tijdens de hoorzitting.

⁴ Zie de bijlage "uitgebreide bevindingen" voor een beschrijving van de informatie die was opgenomen in de uitnodiging aan verzoeker. In die bijlage is tevens opgenomen welke tekst aan de nieuwe uitnodigingsbrief is toegevoegd.

Naar het oordeel van de ombudsman had de klachtencommissie in dit geval twee opties:

- 1) de klacht over de verhoren inhoudelijk behandelen tijdens de hoorzitting en hierover een oordeel geven in haar advies;
- 2) de klacht over de verhoren niet in behandeling nemen vanwege een lopend opsporingsonderzoek. Dit had gekund op grond van artikel 9:8, eerste lid, onder f, van de Algemene wet bestuursrecht. Uit dit artikel volgt – kort gezegd – dat de overheid niet verplicht is de klacht te behandelen als de klacht ziet op een gedraging die deel uitmaakt van een *lopend* opsporingsonderzoek.

De ombudsman is van oordeel dat de klachtencommissie geen duidelijke keuze heeft gemaakt tussen deze twee opties en zij beide opties deels lijkt te hebben toegepast. Dit heeft gezorgd voor verwarring en onduidelijkheid. De klachtencommissie had een van deze opties dienen te kiezen en die consequent moeten volgen. Dit betekent dat ook in haar advies tot uitdrukking had behoren te komen voor welke optie zij had gekozen. In het advies was dan OF een inhoudelijk standpunt over de klacht opgenomen OF hierin was vermeld dat de klacht niet in behandeling werd genomen vanwege een lopend opsporingsonderzoek.

De klachtencommissie heeft gesteld dat zij de klacht over verhoren heeft geschaard onder klacht 4 (onvolledig dossier). Ten aanzien van deze klacht staat in het advies van de klachtencommissie: "Ter zitting heeft de Klachtencommissie kenbaar gemaakt dat dit klachtelement buiten de beoordelingsbevoegdheid van de Klachtencommissie valt. Deze beoordeling komt toe aan de Officier van Justitie. De Klachtencommissie kent ook niet het strafdossier".

De ombudsman is van oordeel dat deze klachtafdoening niet juist is. Zoals hiervoor is overwogen, kon de klacht niet in behandeling worden genomen vanwege een lopend opsporingsonderzoek. De strafzaak tegen verzoeker is uiteindelijk niet aan de rechter voorgelegd, maar is geseponeerd. Na deze sepotbeslissing had in het kader van de klachtbehandeling alsnog een inhoudelijk oordeel gegeven kunnen worden over de klacht over de verhoren. De overweging van de klachtencommissie in haar advies wekt de indruk dat over deze klacht ook op een later moment nooit een inhoudelijk oordeel gegeven zou kunnen worden. Dat is niet juist.

De ombudsman ziet ook onduidelijkheid als het gaat om de sfeerverklaringen die verzoeker tijdens de hoorzitting wilde verstrekken aan de klachtencommissie. De klachtencommissie stelt dat zij de klacht over de verhoren niet kende uit het klachtdossier. De ombudsman vindt dit opmerkelijk, aangezien verzoeker zijn klacht hierover al had vermeld in zijn oorspronkelijke klachtbrief. Het betrof dan ook geen nieuwe klacht waarmee verzoeker pas op de hoorzitting kwam. In zijn oorspronkelijke klachtbrief stelt verzoeker ook dat hij bereid is gegevens van getuigen te verstrekken als hij weet dat de klacht serieus wordt opgepakt. Als tijdens de interne klachtbehandeling was gekozen voor optie 1 (inhoudelijke behandeling van de klacht over de verhoren), dan had het voor de hand gelegen om verzoeker om nadere informatie te vragen. Als was gekozen voor het niet in behandeling nemen van deze klacht, dan had de klachtencommissie de sfeerverklaringen niet hoeven te betrekken bij haar beoordeling.

Uit de tekst van de uitnodiging voor de hoorzitting bleek niet hoeveel spreektijd verzoeker had en hoe met het verstrekken van stukken aan de klachtencommissie werd omgegaan. De ombudsman is van oordeel dat de klachtencommissie terecht aanleiding heeft gezien om de tekst van de uitnodiging aan te vullen met informatie hierover. De ombudsman heeft met instemming kennis genomen van deze aanpassing. Hierbij merkt de ombudsman wel op dat een spreektijd van vijf minuten nogal kort lijkt. Het is, zoals de klachtencommissie zelf ook aangeeft, belangrijk dat een burger zijn verhaal kan doen en zich gehoord voelt tijdens een hoorzitting.

Commandant

In de beslissing van de Commandant op verzoekers klachten staat geen expliciete reactie op de klacht over de verhoren tijdens het opsporingsonderzoek. Hiermee heeft de Commandant onvoldoende gereageerd op deze klacht. Naar aanleiding van vragen van de ombudsman stelt de minister van Defensie dat de Commandant geen oordeel heeft gegeven over deze klacht op grond van artikel 9:8, eerste lid, onder f van de Awb. De minister stelt dus dat de Commandant de klacht niet in behandeling had genomen. De ombudsman vindt dit opmerkelijk, omdat hierover niets is vermeld in de beslissing van de Commandant op de klacht. Als de Commandant de klacht niet in behandeling had genomen, dan had dit duidelijk en gemotiveerd moeten blijken uit zijn beslissing op de klacht. Ook had verzoeker er hierbij op gewezen moeten worden dat hij, na afronding van de strafzaak, zijn klacht opnieuw kon voorleggen.

De onderzochte gedragingen zijn niet behoorlijk.

Bevindingen

Klacht 2 (oordeel dat niet is gebleken van incorrect handelen)

Interne klachtbehandeling

Tijdens de interne klachtbehandeling is de klacht van verzoeker onderverdeeld in vijf elementen. Een van de elementen was: de juridische kennis en correctheid van de betrokken medewerker D. In het advies van de klachtencommissie is vermeld: "Dit klachtelement ziet op de juridische kennis en correctheid van betrokken medewerker. Er is niet gebleken van incorrect handelen als zodanig door betrokken medewerker. Over de juridische kennis van betrokken medewerker kan de Klachtencommissie geen oordeel geven". In zijn beslissing op de klacht heeft de Commandant het advies van de klachtencommissie gevolgd.

Standpunt verzoeker

Verzoeker vindt dat wel degelijk is gebleken van incorrect handelen door D. Hierbij wijst verzoeker op zijn klacht over de verhoren. Hij stelt onder andere dat verklaringen van getuigen/de verdachte in processen-verbaal (aanvankelijk) niet goed zijn weergegeven en/of niet alles in die processen-verbaal is opgenomen. Ook stelt verzoeker dat de betrokken medewerker bij één van de getuigen heeft gevraagd of hij zeker wist dat hij zijn verklaring zo op papier wilde hebben, waarbij de betrokken ambtenaar aangaf dat deze getuige zijn baan kon verliezen. Volgens verzoeker kon de Commandant onder deze omstandigheden niet oordelen dat niet is gebleken van incorrect handelen door de betrokken medewerker.

Standpunt klachtencommissie

In reactie op het onderzoek van de ombudsman heeft de klachtencommissie het volgende laten weten. In haar advies is over de klacht vermeld: "Er is niet gebleken van incorrect handelen als zodanig door de betrokken medewerker". De klachtencommissie stelt dat de woorden 'als zodanig' helaas niet overal zijn opgenomen. Volgens de klachtencommissie zijn dit essentiële woorden. De klachtencommissie heeft uitdrukkelijk onderscheid gemaakt tussen het niet vermijden van de schijn van vooringenomenheid en het al dan niet correcte handelen. De schijn van vooringenomenheid wegdenkend, heeft de betrokken medewerker D. het opsporingsonderzoek als zodanig correct verricht, aldus de klachtencommissie. Volgens de klachtencommissie hebben de aangever en verdachte beiden getuigen naar voren kunnen brengen. Ook zijn de verdachte en getuigen op correcte wijze uitgenodigd voor verhoor. Steeds zijn de verhoren door twee personen afgenomen, steeds is daarvan een proces-verbaal opgemaakt en steeds is dat proces-verbaal eerst doorgenomen voordat het werd ondertekend. Volgens de klachtencommissie is het opsporingsonderzoek op zichzelf op correcte wijze verricht.

Standpunt minister

In reactie op het onderzoek van de ombudsman en door hem gestelde vragen, heeft de minister het volgende gesteld. Het oordeel dat niet is gebleken van incorrect handelen, ziet op de wijze waarop door D, in zijn functie als opsporingsambtenaar, de processtappen in het strafrechtelijk onderzoek zijn verricht. De Commandant oordeelde dat dit handelen niet als incorrect te beschouwen is. Hoewel D. de schijn van vooringenomenheid niet heeft kunnen vermijden, heeft hij het opsporingsonderzoek als zodanig correct verricht. Op basis van het klachtdossier ziet de minister geen reden om af te wijken van het oordeel van de Commandant.

Beoordeling

Deze klacht beoordeelt de Nationale ombudsman eveneens aan de hand van de normen voor professionele klachtbehandeling. Ook hier is de vuistregel: 'geef gemotiveerde duidelijkheid' van belang. De ombudsman komt tot de conclusie dat ten aanzien van de klacht dat D. incorrect heeft gehandeld onvoldoende gemotiveerde duidelijkheid is gegeven door de klachtencommissie en de Commandant. Hiermee hebben zij de normen voor professionele klachtbehandeling onvoldoende nageleefd. Hieronder zal de ombudsman dit toelichten.

Uit de beslissing van de Commandant en het advies van de klachtencommissie blijkt onvoldoende op welke gedragingen hun oordeel, dat niet is gebleken van incorrect handelen, ziet. Het is belangrijk dat ondubbelzinnig blijkt op welke gedragingen een oordeel tijdens de klachtbehandeling ziet. Dit geldt zeker als in dezelfde beslissing/hetzelfde advies wordt geoordeeld dat de schijn van vooringenomenheid niet is vermeden. In dat geval dient duidelijk te worden omschreven welk gedrag niet behoorlijk wordt geacht en welk gedrag wel.

Nu niet duidelijk uit de beslissing van de Commandant op de klacht en het advies van de klachtencommissie bleek welk gedrag zij niet als incorrect hadden beoordeeld, heeft de ombudsman hierover vragen gesteld tijdens zijn onderzoek. Uit de reacties van de minister en de klachtencommissie blijkt dat tijdens de interne klachtbehandeling is beoordeeld of het opsporingsonderzoek op correcte wijze is verricht. Dit bevreemdt de ombudsman. Ten aanzien van verzoekers klacht over de verhoren tijdens het opsporingsonderzoek stelt de klachtencommissie dat de beoordeling toekomt aan de officier van justitie. Dit geldt volgens de klachtencommissie blijkbaar niet voor de beoordeling of het opsporingsonderzoek op correcte wijze is uitgevoerd. Hier lijkt de klachtencommissie opnieuw op twee gedachten te hinken. Hetzelfde geldt voor de minister. Aan de ene kant stelt de minister dat de Commandant de klacht over de verhoren niet in behandeling heeft genomen vanwege het lopende opsporingsonderzoek. Aan de andere kant stelt de minister dat de Commandant tijdens de interne klachtbehandeling heeft geoordeeld dat het opsporingsonderzoek op correcte wijze is verricht. De ombudsman kan dit niet met elkaar rijmen. Naar het oordeel van de ombudsman dient ook hier tijdens de interne klachtbehandeling een duidelijke keuze te worden gemaakt: OF de klacht wordt niet in behandeling genomen wegens een lopend opsporingsonderzoek OF de klacht wordt inhoudelijk behandeld. De keuze die wordt gemaakt geldt dan zowel voor de klacht over de verhoren als voor de klacht over het incorrect verrichten van het opsporingsonderzoek. De verschillende benadering van klachten die allebei gaan over het opsporingsonderzoek heeft gezorgd voor onduidelijkheid en verwarring.

De onderzochte gedragingen zijn niet behoorlijk.

Bevindingen

Klacht 4 (gang van zaken tijdens verhoren)

Standpunt verzoeker

Verzoeker klaagt over de gang van zaken tijdens de verhoren van getuigen/de verdachte (zijn zoon). Hierbij wijst verzoeker er onder meer op dat:

- verklaringen van getuigen/de verdachte in processen-verbaal (aanvankelijk) niet goed zijn weergegeven en/of niet alles in die processen-verbaal is opgenomen;
- de betrokken ambtenaar D. bij één van de getuigen heeft gevraagd of hij zeker wist dat hij zijn verklaring zo op papier wilde hebben, waarbij D. aangaf dat deze getuige zijn baan kon verliezen;
- de betrokken ambtenaar D. tegen een getuige heeft gezegd dat de "verdachte" niet zielig moet doen.⁵

Volgens verzoeker heeft de betrokken medewerker D. pas ná aandringen en diverse opmerkingen (in het geval van één getuige zeven keer) het proces-verbaal van de verhoren aangepast. Ook stelt verzoeker dat D. relevante onderzoeksinformatie, vermoedelijk bewust, niet heeft opgenomen in een van de getuigenverhoren. Volgens verzoeker heeft D. tijdens de verhoren een sfeer gecreëerd waarbij zowel de verdachte als de getuigen het gevoel hadden dat zij hun verklaring niet in vrije wil konden afleggen. Verder stelt verzoeker dat alles wat aangehaald werd wat niet in D.'s beeld paste, werd afgedaan als "leugen" of er werd om gelachen. Dat de verdachte en getuigen hun verklaringen van verhoor hebben ondertekend, heeft voornamelijk te maken met de sfeer waarin de verhoren plaatsvonden; zij wilden er vanaf zijn, aldus verzoeker. In een van de getuigenverhoren is volgens verzoeker tot drie maal toe te kennen gegeven dat als de getuige het verhaal zó op papier wilde hebben, dat dat gevolgen kon hebben voor zijn baan/carrière. Dit leidde op enig moment tot het staken van het getuigenverhoor, omdat betrokken medewerker D. het verhaal van getuige B. niet op papier wilde zetten zoals hij het vertelde.

Verklaring betrokken medewerker D.

Tijdens het onderzoek lichtte betrokken medewerker D. tegenover onderzoekers van de ombudsman de algemene werkwijze toe.⁶ Verder verklaarde hij dat de verhoren van de verdachte en de getuigen in dit geval niet anders zijn verlopen dan normaal. Hij bevestigde dat tijdens verhoren is gewezen op tegenstrijdigheden. Ook waarschuwde hij getuigen voor de gevolgen (baanverlies) wanneer zij meened zouden plegen bij de rechter. D. stelde dat hij getuigen vast wel een keer heeft gevraagd of zij zeker wisten dat zij hun verklaring zo op papier wilden hebben.

D. stelde dat er geen bijzonderheden waren tijdens het verhoor van verzoekers zoon. Volgens D. is wel doorgevraagd wanneer het verhaal van de zoon afweek van het verhaal van aangeefster. De zoon stelt dat D. tijdens het verhoor heeft gezegd: "Ik ben helemaal klaar ermee dat jij nu zielig loopt te doen, alsof jij het slachtoffer zou zijn". Dit kwam D. wel bekend voor. Dat hij tegen de zoon zoiets heeft gezegd als: "kom op" toen hij zei dat hij klem stond en niets meer kon doen. D. heeft de zoon gewezen op zijn postuur en op het feit dat hij marinier is. D. heeft de zoon zeker voorgehouden dat hij niet in de slachtofferrol moet kruipen. Dit zijn feiten/tegenstrijdigheden die volgens D. moeten worden benoemd.

D. achtte het (zeer wel) mogelijk dat een getuigenverklaring meerdere keren is aangepast. Volgens D. gaat het erom dat de verklaringen op de juiste wijze zijn aangepast. Hij stelde dat dit ook is gebeurd, aangezien de getuigen en verdachte de verklaringen vrijwillig ondertekenden en instemden met hetgeen zij verklaard hebben.

⁵ De getuigen en de zoon (verdachte) hebben op verzoek van verzoeker schriftelijk verklaard hoe zij de verhoren hebben ervaren. In de bijlage "uitgebreide bevindingen" is een korte weergave van hun verklaringen opgenomen.

⁶ Zie voor een uitgebreidere samenvatting van D's verklaring de bijlage "uitgebreide bevindingen".

Verklaring medewerker K.

Medewerkers van de ombudsman hebben tevens medewerker K., een collega van D, gesproken tijdens het onderzoek. Ook hij heeft de algemene werkwijze tijdens verhoren toegelicht.⁷ Verder verklaarde K. over de gang van zaken tijdens het verhoor van getuige B. dat het zeker kan kloppen dat D. meerdere keren tegen B. heeft gezegd dat hij zijn baan kon verliezen. Volgens K. gebeurt dit vaker en is het ook niet vreemd. Bij aanvang van het verhoor wordt hierop gewezen, maar wanneer tussentijds de indruk ontstaat dat iemand niet de waarheid vertelt, dan wordt het zeker nog een keer gezegd. Een getuige moet de waarheid spreken en als hij/zij tegenover een rechter niet naar waarheid verklaart, dan is sprake van meened. Dat is een misdrijf en wanneer iemand daarvoor veroordeeld wordt dan is de kans groot dat diegene zijn baan bij defensie verliest, aldus K.

K. bevestigde dat getuige B. tijdens het verhoor is geconfronteerd met niet geloofwaardige/tegenstrijdige delen van zijn verklaring. Hij wees erop dat de getuige tijdens het verhoor niet heeft geklaagd over de gang van zaken en na afloop zijn verklaring heeft ondertekend. K. stelde: 'we zijn allemaal militairen en daardoor ook allemaal collega's. De druk zal daardoor nooit zo hoog worden opgebouwd'. Volgens K. is een verhoor natuurlijk per definitie niet een leuk en gezellig gesprek. Er waren tegenstrijdige verklaringen en dan is het onze taak om mensen daarmee te confronteren, aldus K.

Processen-verbaal

Tijdens het onderzoek heeft de ombudsman de processen-verbaal ontvangen van de verhoren van de zoon (verdachte), getuige B. en getuige V. In de bijlage "uitgebreide bevindingen" is per proces-verbaal samengevat weergegeven wat daaruit blijkt.

Standpunt minister

In reactie op het onderzoek van de ombudsman heeft de minister het volgende laten weten. Het is een taak van de officier van justitie (en in het kader van vervolging van de rechter) om te oordelen over de correctheid en volledigheid van de processen-verbaal. Hieraan houdt de minister vast en daarom heeft zij haar standpunt beperkt tot de bejegening tijdens de verhoren. De ombudsman heeft de verklaringen die de betrokken medewerker D. en zijn collega K. in het kader van zijn onderzoek hebben afgelegd, aan de minister gestuurd. Op basis van deze verklaringen, alsmede het gehele klachtdossier en de processen-verbaal ziet de minister geen aanleiding om aan te nemen dat het afnemen van de verhoren op een onbehoorlijke wijze zou zijn verlopen.

BeoordelingWeergave processen-verbaal

Verzoeker klaagt erover dat verklaringen van getuigen/de verdachte in processen-verbaal (aanvankelijk) niet goed zijn weergegeven en/of niet alles in die processen-verbaal is opgenomen. Getuige B. stelt dat zijn verklaring niet zo is opgenomen in het proces-verbaal zoals hij hem heeft afgelegd. Getuige V. stelt dat na zijn aandringen de belangrijkste punten in het proces-verbaal zijn aangepast, maar hij bang is dat hij iets over het hoofd heeft gezien.

De Nationale ombudsman acht het aannemelijk dat in dit geval een of meerdere processen-verbaal van de verhoren op verzoek zijn aangepast. Dit komt overeen met de verklaringen van D. en K. over hun algemene werkwijze. Hieruit leidt de ombudsman af dat D. en K. over het algemeen geen drempels opwerpen om verklaringen aan te passen. Verder heeft de ombudsman meegewogen dat de verklaringen van getuige V. en betrokken medewerker D. op hoofdlijnen overeenkomen als het gaat om het aanpassen van de verklaring. V.

⁷ Zie voor een uitgebreidere samenvatting van K's verklaring de bijlage "uitgebreide bevindingen".

stelt dat hij wel zeven keer heeft verzocht om aanpassingen te doen en dat zijn verklaring op de belangrijkste punten is aangepast. Ook D. stelt dat de verklaring van V. meerdere malen is aangepast.

Alles overziend ziet de ombudsman onvoldoende grond voor het oordeel dat de processen-verbaal geen goede weergave zijn van hetgeen is verklaard. Allereerst zijn een of meerdere processen-verbaal op verzoek aangepast. Dat verklaringen op verzoek zijn aangepast, bevreemdt de ombudsman niet. De verklaring die D. en K. hiervoor hebben gegeven, namelijk dat het verklaren soms te snel gaat voor de persoon die typt, komt de ombudsman logisch voor. Verder hebben de getuigen en de zoon hun verklaringen ondertekend. Dat betekent dat zij akkoord zijn gegaan met de weergave van hun verklaring. Ook heeft de ombudsman meegewogen dat de verhoren geruime tijd hebben geduurd en de opgestelde processen-verbaal uitgebreid zijn.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Opmerking 'baan verliezen'

Verzoeker klaagt erover dat de betrokken medewerker D. bij één van de getuigen heeft gevraagd of hij zeker wist dat hij zijn verklaring zo op papier wilde hebben, waarbij D. aangaf dat deze getuige zijn baan kon verliezen.

De Nationale ombudsman acht het aannemelijk dat zowel tijdens het verhoor van getuige V. als tijdens het verhoor van getuige B. door betrokken medewerker D. een of meerdere malen is gezegd dat een getuige naar waarheid dient te verklaren bij een rechter en hij anders zijn baan kan verliezen, of woorden van gelijke strekking. Hierbij is meegewogen dat getuigen B. en V. dit allebei hebben verklaard. Verder blijkt uit het proces-verbaal van het verhoor van V. dat aan V. is meegedeeld dat zijn verklaring op waarheid moet berusten. Daarnaast heeft betrokken medewerker D. erkend dergelijke mededelingen te hebben gedaan tijdens de verhoren van B. en V.

De ombudsman toetst deze mededeling van D. aan het vereiste van correcte bejegening. Dit vereiste houdt onder meer in dat de overheid de burger respecteert, hem fatsoenlijk behandelt en hulpvaardig is. Dat geldt ook voor een getuige tijdens een verhoor over een mogelijk gepleegd strafbaar feit.

Naar het oordeel van de ombudsman heeft D. met de opmerking dat de getuige zijn baan kon verliezen niet het vereiste van correcte bejegening geschonden. Hierbij heeft de ombudsman meegewogen dat verhoorders over een bepaalde vrijheid beschikken bij het afnemen van een verhoor. Zij hebben de taak om iemand te ondervragen naar aanleiding van een mogelijk gepleegd strafbaar feit. Dit brengt met zich mee dat het nodig kan zijn iemand te confronteren met zaken, iemand te prikkelen, iemand tegen te spreken en dergelijke. Hierbij past ook het wijzen van getuigen op mogelijke gevolgen als zij niet naar waarheid verklaren.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Opmerking 'niet zielig doen'

Verzoeker klaagt erover dat D. heeft gezegd dat de "verdachte" niet zielig moet doen. De zoon heeft – kort gezegd – gesteld dat D. tijdens het verhoor tegen hem heeft gezegd dat 'hij niet zielig moest doen'. D. heeft gesteld dat hem dit wel bekend voorkomt en dat hij verzoeker zeker heeft voorgehouden dat hij niet in de slachtofferrol moet kruipen. Gelet op de stelling van de zoon en de verklaring van D., gaat de ombudsman ervan uit dat D. tijdens het verhoor tegen de zoon heeft gezegd dat hij niet zielig moest doen, althans dat hij niet in de slachtofferrol moest kruipen of woorden van gelijke strekking.

De ombudsman toetst deze opmerking van D. eveneens aan het vereiste van correcte bejegening.

Hoewel de ombudsman zich kan voorstellen dat de opmerking van D. onprettig was voor de zoon, is de ombudsman van oordeel dat D. hiermee de grens van correcte bejegening niet heeft overschreden. Zoals de ombudsman hiervoor heeft overwogen kan het tijdens een verhoor nodig zijn iemand te confronteren met zaken, iemand te prikkelen, iemand tegen te spreken en dergelijke. Waar de grens van correcte bejegening ligt, hangt onder andere af van de aard van de zaak en de persoon van de verdachte. In dit geval was sprake van een verdenking van huiselijk geweld en leek de zoon te verklaren dat hij niet anders kon handelen dan hij had gedaan. Het komt de ombudsman niet onlogisch voor dat D. de zoon hierover kritisch heeft bevraagd tijdens het verhoor.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klachten over de onderzochte gedragingen van de klachtencommissie en de Commandant van de KMar, welke worden toegerekend aan de minister van Defensie, zijn gegrond ten aanzien van:

- de gang van zaken tijdens de hoorzitting;
- het niet beoordelen van de klacht over verhoren;
- het oordeel dat niet is gebleken van incorrect handelen, wegens het niet in acht nemen van de normen voor professionele klachtbehandeling.

De klachten over de verhoren zijn niet gegrond.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

Bijlage uitgebreide bevindingen

Samenvatting verslag hoorzitting

Uit het verslag dat is gemaakt van de hoorzitting bij de klachtencommissie blijkt het volgende. Verzoeker heeft een pleitnota geschreven en verzoekt die te mogen overleggen. De voorzitter van de klachtencommissie merkt op dat tijdens de hoorzitting voornamelijk vragen zullen worden gesteld, dat er niet veel tijd is om te pleiten en dat er geen stukken kunnen worden toegevoegd aan het klachtdossier. De voorzitter deelt verzoeker mee dat hij aan het einde van de hoorzitting de gelegenheid krijgt om nog wat te zeggen. Uit het verslag blijkt ook dat dit is gebeurd.

Verder blijkt uit het verslag dat de voorzitter concludeert dat verzoeker meerdere zaken aan zijn klacht toevoegt. Een van die zaken is dat de verhoren tijdens het opsporingsonderzoek niet volledig en objectief zijn. Uit het verslag van de klachtencommissie blijkt dat dit tijdens de hoorzitting wordt behandeld. De betrokken medewerker D. heeft zijn algemene werkwijze bij het afnemen van verhoren toegelicht. De voorzitter heeft benadrukt dat ze geen vragen heeft over de wijze waarop de verhoren hebben plaatsgevonden. In het verslag is vermeld dat de klachtencommissie niet beschikt over de verhoren en de klacht niet gaat over de strafrechtelijke kant van de zaak.

Tijdens de hoorzitting wil verzoeker sfeerverklaringen overleggen om zijn klacht over de verhoren te onderbouwen. In reactie hierop laat de voorzitter weten dat zij hierover wil nadenken. De hoorzitting wordt geschorst, zodat de klachtencommissie kan overleggen. Hierna deelt de voorzitter verzoeker mee dat de verklaringen niet worden geaccepteerd. In het verslag is opgenomen dat de reden hiervoor is dat de klachtencommissie zich voldoende voorgelicht acht over de ingediende klacht. Op basis van het klachtdossier en hetgeen tijdens de hoorzitting is besproken, kan door de klachtencommissie een goede en verantwoorde beslissing op de klacht worden genomen. Daarnaast had verzoeker de mogelijkheid om meteen na ontvangst van het klachtdossier te verzoeken om de betreffende stukken aan het klachtdossier toe te voegen.

Algemene toelichting klachtencommissie

Het doel van de klachtencommissie is om een klacht op een laagdrempelige wijze te behandelen. Daarbij wordt ernaar gestreefd om niet in formaliteiten te vervallen, maar vooral recht te doen aan de visies van zowel klager als beklagde(n) op de gebeurtenis(sen) waarover wordt geklaagd. Daarbij waakt de klachtencommissie ervoor dat zowel klager als beklagde(n), ook tijdens de hoorzitting over dezelfde informatie kunnen beschikken. Er moet aan de zijde van klager noch beklagde(n) ongelijkheid ontstaan.

De klachtencommissie hecht zeer aan het horen van klagers en beklagden. Dat gebeurt vanzelfsprekend in elkaars bijzijn. De kern van het horen is dat klagers en beklagden voldoende gelegenheid moeten krijgen om datgene naar voren te brengen dat zij naar voren willen brengen. Gelet op het karakter van het klachtproces komt het zelden voor dat klagers en beklagden een pleitnota hebben voorbereid. Een enkele keer wordt gevraagd om tijdens de hoorzitting stukken te overleggen. Omdat het voor de andere partij moeilijk kan zijn om onverwacht op nieuwe stukken ter plekke te reageren, worden stukken die men pas tijdens de hoorzitting wil overhandigen, in beginsel niet geaccepteerd. Op deze wijze probeert de klachtencommissie de gelijkheid van partijen en de gelijkheid van informatie te handhaven en in de praktijk te brengen.

Uitnodigingen

In de uitnodiging voor de hoorzitting die verzoeker heeft ontvangen, was geen informatie opgenomen over hoeveel spreektijd verzoeker zou krijgen. Wel was vermeld hoe lang de hoorzitting zou duren. Verder was in de uitnodiging aan verzoeker geen informatie opgenomen over de mogelijkheid om (nieuwe) stukken aan de klachtencommissie te verstrekken. Naar aanleiding van het onderzoek van de ombudsman heeft de

klachtencommissie de standaardtekst van de uitnodigingen aangepast. Aan de standaardtekst van de uitnodiging is het volgende toegevoegd:

"Klachtdossier

Bijgevoegd vindt u het klachtdossier. Indien u nog stukken aan het klachtdossier wilt toevoegen, dan is dat mogelijk tot uiterlijk zeven dagen voor de hoorzitting. Aanvullende stukken dienen per e-mail te worden overgelegd".

"Mocht u tijdens de hoorzitting nog een toelichting willen geven en daartoe ook een pleitnota of schriftelijke toelichting willen overleggen, dan heeft u daar vijf minuten de tijd voor".

Verklaringen getuigen en verdachte

Verzoeker heeft de door D. verhoorde getuigen verzocht schriftelijk te verklaren hoe zij de verhoren hebben ervaren. Verzoekers zoon (verdachte) heeft zijn eigen ervaring tijdens het verhoor ook op papier gezet. Hieronder volgt een korte weergave van hun verklaringen.

Getuige B.

Getuige B. stelt dat hij het verhoor als heel raar, vervelend en dwingend heeft ervaren. Volgens B. heeft D. niet gehandeld zoals hij moest handelen als neutraal persoon in zijn functie. B. stelt dat zijn verklaring niet zo is opgenomen in het proces-verbaal zoals hij hem heeft afgelegd. B. wilde dat zijn verklaring zo werd opgenomen als hij het vertelde, maar in reactie hierop werd B. eraan herinnerd dat het hem zijn baan kon kosten. Dit is drie keer gezegd. Vaak kwam D. intimiderend over. Als B. iets verklaarde dat D. niet geloofde, dan werd er gezegd dat B. aan het liegen was en dan zei D. weer dat B. zijn baan kon verliezen.

Getuige V.

Nadat V. zijn verhaal had gedaan tijdens het verhoor werd tegen hem gezegd dat hij loog. Ook werd volgens V. tegen hem gezegd dat het strafbaar is als hij een valse verklaring aflegt. Bij het nalezen van zijn verklaring heeft V. zeven keer moeten aangeven dat er iets in het proces-verbaal stond wat niet overeenkwam met hetgeen hij verteld had. Uiteindelijk zijn de belangrijkste punten volgens V. aangepast, maar hij is nog steeds bang dat hij iets over het hoofd heeft gezien.

Zoon

Verzoekers zoon is als verdachte verhoord door D. De zoon stelt dat D. tijdens het verhoor vroeg naar de totstandkoming van de ruzie. De zoon zei dat hij was aangevallen en geslagen. Volgens de zoon zei D. in reactie hierop: "Ik ben helemaal klaar ermee dat jij nu zielig loopt te doen, alsof jij het slachtoffer zou zijn". De zoon stelt dat hij niet in volle vrijheid zijn verhaal heeft kunnen doen. Volgens de zoon was er geen gehoor voor zijn kant van het verhaal. D. zei: "met zo'n oog moet je haar toch wel geslagen hebben. Hoe kan dat anders? Dat moet dan toch". D. bleef hier maar op doorgaan. De zoon is daar op een bepaald moment in meegegaan. De zoon weet nog dat hij letterlijk heeft gezegd: "Dan zal het wel zo zijn geweest".

Samenvatting verklaring betrokken medewerker D.

Tijdens het onderzoek hebben medewerkers van de ombudsman gesproken met betrokken medewerker D. In dat verband heeft hij het volgende verklaard. Verdachten hoeven niet (naar waarheid) te antwoorden, omdat zij niet hoeven mee te werken aan hun eigen veroordeling. Voor getuigen is dat anders. Zij moeten naar waarheid verklaren. Het klopt dat militairen hun baan kunnen verliezen wanneer ze niet naar waarheid verklaren. Het gaat dan niet om de verklaring die tijdens het opsporingsonderzoek is afgelegd, maar om de verklaring die later tegenover een rechter wordt afgelegd. Als een getuige bij de rechtbank liegt, dan kan hem dat zijn baan kosten. Wanneer sprake is van een veroordeling wegens meened is dat een strafbaar feit. D. wijst getuigen daar op aan het begin van het verhoor maar ook gedurende een verhoor wanneer hij merkt dat sprake is van tegenstrijdigheden. Tijdens het verhoor legt D. uitgebreid uit dat het gaat om een onafhankelijk onderzoek en dat het belangrijk is dat het verhaal goed op schrift komt. D. probeert de verklaring goed op

papier te krijgen door één onderzoeker de vragen te laten stellen en het woord te laten voeren. De andere onderzoeker typt en maakt het verslag. Aan het einde van het verhoor wordt de verklaring voorgelezen en dan kan die nog worden aangepast.

D. zegt tegen getuigen/verdachten dat ze niet moeten tekenen als ze het niet eens zijn met de verklaring. Volgens D. komt het wel vaak voor dat de verklaring nog wat moet worden aangepast. Meestal komt dat doordat het net iets te snel is gegaan en de typist niet alles goed heeft kunnen bijhouden. D. stelt dat dat de reden is dat hij vrij makkelijk is in het aanpassen van verklaringen.

In dit geval zijn de verhoren van de verdachte en de getuigen niet anders verlopen dan normaal. Het getuigenverhoor van B. verliep volgens D. goed. Er waren wel wat tegenstrijdigheden. In reactie op vragen vertelde getuige B. dat de zoon van verzoeker nooit wat verkeerd doet en altijd heel rustig is. Volgens D. stroomde dat niet met hun bevindingen en daarom werd aan B. gevraagd of hij zijn vriend aan het beschermen was. Ook is B. gewaarschuwd dat hij zijn baan zou kunnen verliezen wanneer hij zou liegen. Volgens D. heeft hij niet gezegd dat de zoon van verzoeker agressief was of slecht. In reactie op de opmerking dat de zoon van verzoeker nog geen vlieg kwaad doet, heeft D. de getuige wel voorgehouden dat de zoon van verzoeker met de politie in aanraking was geweest vanwege ruzie/vechten. De getuige wist daar wel van en dat maakte zijn verklaring volgens D. tegenstrijdig. D. stelt dat hij vast wel een keer heeft gevraagd of B. wel zeker wist dat hij het zo op papier wilde hebben. Dit heeft geen betrekking op het al dan niet liegen van een getuige. Meer ter bevestiging van hetgeen een getuige verklaart. Verder heeft D. de getuige zeker gewaarschuwd voor de gevolgen wanneer hij meened zou plegen bij de rechter. Volgens D. is het verhoor niet stopgezet.

D. stelt dat er geen bijzonderheden waren tijdens het verhoor van verzoekers zoon. Als dat wel zo was geweest dan had D. zich dat wel herinnerd. Volgens D. is wel doorgevraagd wanneer het verhaal van de zoon afweek van het verhaal van aangeefster. De zoon stelt dat D. tijdens het verhoor heeft gezegd: "Ik ben helemaal klaar ermee dat jij nu zielig loopt te doen, alsof jij het slachtoffer zou zijn". Dit komt D. wel bekend voor. Dat hij tegen de zoon zoiets heeft gezegd als: "kom op" toen hij zei dat hij klem stond en niets meer kon doen. D. heeft de zoon gewezen op zijn postuur en op het feit dat hij marinier is. D. heeft de zoon zeker voorgehouden dat hij niet in de slachtofferrol moet kruipen. Dit zijn feiten/tegenstrijdigheden die volgens D. moeten worden benoemd. D. stelt dat er tijdens een verhoor wel moet worden geprikkeld als iets echt niet logisch klinkt. Volgens D. heeft hij hierover dus zeker wel iets gezegd maar niet in de bewoordingen die de zoon stelt.

D. heeft geen bijzondere herinneringen aan het verhoor van V. V. heeft verklaard dat - wanneer hij goed praatte over de zoon - D. tegen hem zou hebben gezegd dat hij de zoon niet zo op moest hemelen en niet moest doen alsof hij 'zo'n goede jongen' was. Het lijkt D. sterk dat hij dat op die manier gezegd heeft. D. heeft de getuige medegedeeld en uitgelegd dat hij als getuige naar waarheid moet verklaren. Het kan dus wel zijn dat hij V. heeft gevraagd of hij het zeker wist dat hij zo wilde verklaren.

D. stelt dat hij als opsporingsambtenaar niet alles maar voor lief kan nemen. Er moet doorgevraagd worden, vooral wanneer er tegenstrijdigheden zijn. Volgens D. is het best mogelijk dat V. bij het nalezen van zijn verklaring zeven keer heeft moeten aangeven dat er iets in stond wat niet overeenkwam met hetgeen hij verteld had. Of het zeven keer was laat D. in het midden. Volgens D. gaat het erom dat het goed is aangepast. Volgens D. is dat gebeurd, aangezien de getuigen en verdachte de verklaringen vrijwillig ondertekenden en instemden met hetgeen zij verklaard hebben.

Samenvatting verklaring betrokken medewerker K.

Medewerkers van de ombudsman hebben ook medewerker K., een collega van D., gesproken tijdens het onderzoek. K. en D. hebben jarenlang samen onderzoeken gedaan. Volgens K. is D. een rustige, nuchtere jongen. Ook tijdens verhoren blijft hij rustig en kalm. Volgens K. worden verhoren goed voorbereid en is dat ook te zien aan de processen-verbaal. Daaruit blijkt dat degenen die verhoord worden uitgebreid de tijd en

ruimte krijgen om hun verhaal te vertellen. Verhoren duren over het algemeen ook vrij lang. Er is natuurlijk ook wel sprake van een bijzondere situatie: het zijn collega's die worden verhoord. Volgens K. wordt mensen niet gevraagd om het kort te houden; ze krijgen echt alle tijd en ruimte om hun verhaal te doen. De antwoorden worden precies en gedetailleerd opgeschreven. Verklaringen worden na afloop van het verhoor voorgehouden en zo nodig aangepast. Mensen tekenen een verklaring immers pas wanneer ze het eens zijn met de inhoud ervan; het is hun verklaring. De ervaring van K. is dat iemand niet tekent als hij/zij het niet eens is met de verklaring. Soms gaat het verklaren snel waardoor degene die typt het niet kan bijhouden. Dan kan het voorkomen dat het niet helemaal klopt. Wanneer dat het geval blijkt te zijn, dan wordt de verklaring aangepast.

K. stelt dat hij in het kader van dit onderzoek betrokken is geweest bij het verhoor van getuige B. Dit verhoor deed K. samen met D. K. was degene die typte. Over het horen van getuige B. kan K. zich niet veel herinneren. Dat zal zijn omdat er niet veel bijzonders was, aldus K. Tijdens dit verhoor was de houding van D. niet anders dan anders. K. herinnert zich niet of het verhoor van B. tussentijds is onderbroken. Volgens K. kan het zeker kloppen dat D. meerdere keren tegen getuige B. heeft gezegd dat hij zijn baan kon verliezen. Volgens K. gebeurt dit vaker en is het ook niet vreemd. Bij aanvang van het verhoor wordt hierop gewezen, maar wanneer tussentijds de indruk ontstaat dat iemand niet de waarheid vertelt, dan wordt het zeker nog een keer gezegd. Een getuige moet de waarheid spreken en als hij/zij tegenover een rechter niet naar waarheid verklaart, dan is sprake van meened. Dat is een misdrijf en wanneer iemand daarvoor veroordeeld wordt dan is de kans groot dat diegene zijn baan bij defensie verliest, aldus K.

B. heeft verklaard dat D. gezegd zou hebben dat de zoon een 'slechte' jongen, een 'agressieve' jongen was. Dat zou volgens K. best kunnen. Hij kan zich het onderwerp wel herinneren. De zoon en B. waren vrienden en bij het afleggen van de verklaring speelde B. mooi weer. Hij deed alsof de zoon de allerliefste jongen was; iemand die nog geen vlieg kwaad zou doen (een soort ideale schoonzoon). K. en D. vonden dat niet geloofwaardig en hebben B. daarmee geconfronteerd. Volgens K. wezen hij en D. erop dat er eerder ook akkefietjes met de zoon waren geweest en vroegen zij B. hoe hij dat dan verklaarde.

K. vindt het wel heel vreemd dat deze getuige zelf niet (bij hem en D.) heeft geklaagd over de gang van zaken. Hij heeft zijn verklaring ondertekend. Toen het verhoor klaar was, heeft hij hierover niets tegen K. en D. gezegd. Volgens K. is het zijn werk om een onderzoek in te stellen en de waarheid boven tafel te krijgen. Soms is wat druk nodig en moet iemand worden aangehouden. Of dat intimiderend is, hangt volgens K. af van wat iemand eerder al heeft meegemaakt. K. stelt: 'we zijn allemaal militairen en daardoor ook allemaal collega's. De druk zal daardoor nooit zo hoog worden opgebouwd'. Volgens K. is een verhoor natuurlijk per definitie niet een leuk en gezellig gesprek. Er waren tegenstrijdige verklaringen en dan is het onze taak om mensen daarmee te confronteren, aldus K.

Processen-verbaal

Tijdens het onderzoek heeft de ombudsman de processen-verbaal ontvangen van de verhoren van verzoekers zoon (verdachte), getuige B. en getuige V. Hieronder volgt per proces-verbaal wat uit het stuk blijkt.

Verhoor B.

Uit het proces-verbaal blijkt dat dit verhoor is afgenomen door D. en K. In het proces-verbaal is niets vermeld over dat een getuige de waarheid dient te verklaren, dat een getuige bij een veroordeling van meened zijn baan kan verliezen of woorden van gelijke strekking. Ook is in het proces-verbaal niets vermeld over eventuele aanpassingen die zouden zijn gedaan. Verder is niet vermeld dat het verhoor zou zijn gestaakt. Wel blijkt uit het proces-verbaal dat tegen B. is gezegd dat de medewerkers hem niet helemaal geloven en zij hem confronteren met een verklaring van de zoon. Aan het einde van het proces-verbaal is vermeld dat is gevraagd of de getuige verder nog iets te verklaren heeft en de getuige hierop: "nee" antwoordde. Verder

heeft B. het proces-verbaal ondertekend. Uit het proces-verbaal blijkt dat het verhoor 1 uur en 45 minuten heeft geduurd. Het proces-verbaal bestaat uit zes pagina's.

Verhoor V.

Uit het proces-verbaal blijkt dat dit verhoor is afgenomen door D. en zijn collega B. Aan het begin van het proces-verbaal is vermeld: " Voorafgaand aan het getuigenverhoor werd de getuige medegedeeld dat haar verklaring op waarheid moet berusten". In het proces-verbaal is niets vermeld over eventuele aanpassingen die zouden zijn gedaan. V. heeft het proces-verbaal ondertekend. Uit het proces-verbaal blijkt dat het verhoor ongeveer 4,5 uur heeft geduurd. Er is niets vermeld over een eventuele pauze tijdens het verhoor. Het proces-verbaal bestaat uit negen pagina's.

Eerste verhoor zoon

Uit het proces-verbaal blijkt dat dit verhoor is afgenomen door D. en zijn collega Z. Verzoeker heeft het proces-verbaal ondertekend. Uit het proces-verbaal blijkt dat er vijf minuten tussendoor is gepauzeerd en het verhoor ongeveer drie uur heeft geduurd. Het proces-verbaal bestaat uit zeven pagina's. Er staat in het proces-verbaal niets vermeld over eventuele aanpassingen. Ook is niets vermeld over een opmerking dat verzoeker 'niet zelig moet doen' of woorden van gelijke strekking.

Tweede verhoor zoon

Uit het proces-verbaal blijkt dat het tweede verhoor van de zoon ook is afgenomen door D. en zijn collega Z. De zoon heeft het proces-verbaal ondertekend. Het proces-verbaal bestaat uit acht pagina's. Uit het proces-verbaal blijkt dat dit verhoor ruim drie uur heeft geduurd. Er is in het proces-verbaal niets vermeld over eventuele aanpassingen. Ook is niets vermeld over een opmerking dat verzoekers zoon 'niet zelig moet doen' of woorden van gelijke strekking. Wel blijkt uit het proces-verbaal dat de zoon van verzoeker met bijvoorbeeld verklaringen van aangeefster is geconfronteerd. Ook blijkt dat de verhoorders hebben aangegeven wat hen bevreemdt.